

módon meg tudná adni valamely dokumentum lelőhelyét.

Következtetések

Az adatbázisok rohamosan fejlődő világában jelentkező problémák megoldása csak *együttműködéssel* lehetséges. Így például az input költségek megosztása érdekében már létrejött együttműködés elsősorban a felesleges párhuzamos feldolgozások megszüntetésére a CAS és a BIOSIS, az AIP és az Ei stb. között. Az együttműködési lehetőségek kiszélesítése érdekében az ASIDIC, EUSIDIC, NFAIS és az ICSU/AB közösen *foglalkoznak az adat-elemek egységesítésével*.

A költségek jelenleginél nagyobb mértékű megosztását célozza az NSF Office of Science Information Research és az Office of Computing Activities közös kutatása a hálózatszervezés továbbfejlesztésére.

A MIT fejlesztési munkájának célja a hálózati, on-line, interaktív rendszerekhez való hozzáférés megkönnyítése egységes és egyszerűen kezelhető gépi nyelv kialakításával. Az adatbázisok közötti tájékozódást, valamint az adott kérdésnek megfelelő adatbázisok kiválasztását segítené elő a terminál útján hozzáférhető *Data Base Selector*, a legközelebb működő megfelelő adatbázis megtalálását pedig a szintén terminállal elérhető *Data Base Mapping* rendszer. Mindkét rendszert az Illinois-i egyetemen dolgozták ki az NSF anyagi támogatásával.

Az áttekintést 34 tételes hivatkozásjegyzék egészíti ki.

Rövidítések jegyzéke

AEC	Atomic Energy Commission
AIP	American Institute of Physics
ANSI	American National Standards Institute
ASIDIC	Association of Scientific Information Dissemination Centers
ASIS	American Society for Information Science
BIOSIS	Bioscience Information Service
CAS	Chemical Abstracts Service
CRIS	Current Research Information System
EUSIDIC	European Association of Scientific Information Dissemination Centers
HRIS	Highway Research Information Service
ICSU/AB	International Council of Scientific Unions Abstracting Board
IIA	Information Industry Association
ISI	Institut for Scientific Information
MARC	Machine Readable Cataloging
MIT	Massachusetts Institute of Technology

NASA	National Aeronautic and Space Administration
NFAIS	National Federation of Abstracting and Indexing Services
NLM	National Library of Medicine
NSF	National Science Foundation
PATS	Predicasts Abstract Terminal System
RECON III	Remote Console
SDC	System Development Corporation
SIG/SDI	Special Interest Groups on Selective Dissemination of Information
SIG/UOI	Special Interest Groups on User On-line Interaction
SSIE	Smithsonian Science Information Exchange

[WILLIAMS, M. E.: Data bases – A history of developments and trends from 1966 through 1975 = Journal of the American Society for Information Science, 28. köt. 2. sz. 1977. p. 71–78.]

(Schiff Ervin)

Szelektív információterjesztés a wroclawi Műszaki Egyetemen

A wroclawi Műszaki Egyetemen először 1971-ben foglalkoztak a bibliográfiai-információs folyamatok automatizálásával. Eredeti elképzelésük szerint saját feltáró munkájukra, majd később az ágazati információs központoknál folyó feltárára alapozva óhajtottak kiépíteni információs szolgáltatást. Mindkét elképzelés életképtelen volt a feltárás „hézagos” volta és az egyöntetű munkához szükséges szabványok és szabályzatok hiánya miatt.

Így kezdtek el foglalkozni a nemzetközi mágnesszalagos szolgáltatásokkal és 80 ilyen szolgáltatás elemzése alapján állapították meg, hogy az *INSPEC (Information Services in Physics, Electrotechnology, Computers and Control = Fizikai, Elektrotechnikai, Elektronikai, Számítástechnikai Információs Szolgálat)* és a *CAC (Chemical Abstracts Condensates)* a Műszaki Egyetem dolgozóinak tematikai információs igényeit 60%-ban ki tudja elégíteni. A két mágnesszalagot 1974 közepétől, az *ISMEC (Information Services in Mechanical Engineering = Gépészeti Tájékoztató Szolgálat)* és a *PASCAL (Programme Appliqué à la Sélection et à la Compilation Automatiques de la Littérature = Automatikus Irodalomgyűjtő és Válogató Program)* szalagokat – amelyek kiegészítik az előzőeket – 1975-től szerzik be.

Az e szalagokra alapozott *szelektív információterjesztés* hamar népszerű lett: 1974 második felében 131,

1975 második felében pedig már 713 előfizetője volt a szolgáltatásnak. 1975-ben külső előfizetők is megjelentek, és e szolgáltatás a *CINTE*-vel (*Centrum Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej* = Tudományos, Műszaki és Gazdasági Információs Központ) való megállapodás értelmében országos hatáskörű lett. A külső előfizetők száma azonban erőteljes propaganda ellenére is, viszonylag lassan növekszik. Ennek oka elsősorban az, hogy sok intézmény takarékoskodik.

A wroclawi Műszaki Egyetem dolgozóinak kb. 30%-a veszi igénybe a szolgáltatást. Egy felmérés nyomán arra is fény derült, hogy ez a 30% nagyrészt a legaktívabb, neves külföldi folyóiratokba rendszeresen publikáló szakemberek köréből került ki.

A szelektív információterjesztés sikerét bizonyítja, hogy bevezetése óta *megnövekedett a primer források iránti igény* (a másolatszolgáltatás megháromszorozódott, az olvasóterem forgalma 11%-kal megnövekedett).

A primer források iránti igény a valóságban még jobban megnövekedett, mint ahogy azt a fenti adatok mutatják, de — sajnos — nem lehetett valamennyit ténylegesen kielégíteni. Az igények azonban még ennél is nagyobbak, kielégítésük azonban nem fokozódhat *a reprográfiai kapacitás elégtelensége és az állománygyarapítás hiányosságai miatt*. Az INSPEC mágnesszalagon szereplő információk primer dokumentumai például csak 51%-ban találhatók meg az ország könyvtáraiban és ezen belül csupán 32%-ban a wroclawi Műszaki Egyetem Könyvtárában.

A szelektív információterjesztéssel szemben a Műszaki Egyetem információs szolgálatának személyzete nagy ellenállást tanúsított. Arról van ui. szó, hogy 1971 és 1974 között — néhol jelentős szakembergárdával — kifejlesztették a tanszéki (intézeti) információs munkahelyeket. Annak ellenére, hogy a szelektív információterjesztés nem tett senkit munkanélkülivé, *az új információs módszer bevezetése másféle munkára való átállást, illetve a munkaerő átcsoportosítását követelte*. Ma már nagyjából bizonyosnak látszik, hogy szelektív információterjesztés esetén az alapkutatással foglalkozó intézetekben egyáltalán nincs szükség a hagyományos módszerű információs munkára, ezzel szemben a tervezéssel és a technológiai kérdésekkel foglalkozókban bizonyos kiegészítő munkákat kell folytatni az eredeti szolgáltatásban meg nem jelenő hazai dokumentumok feltárására.

A Műszaki Egyetem tovább bővítette szolgáltatásait az *SCI* (*Science Citation Index*) szalaggal.

Az oktatók, kutatók nagyra becsülik a szolgáltatást, mivel

egyéni kiszolgálást biztosít a számukra;

a szalagok nemzetközi volta és hírneve folytán hisznek benne;

nem kell a szolgáltatásban szubjektívizmusra gyanakodniuk, ami a hagyományos szolgáltatásokról nem mondható el;

érdeklődési körük megváltozásával a szolgáltatás tartalma is megváltoztatható;

a szolgáltatás minden további nélkül kielégíti az interdiszciplináris érdeklődést is.

/DANIŁOWICZ, Cz.: Selektowna dystrybucja informacji w obszudze badan' naukowych w Politechnice Wrocławskiej = Przegląd Biblioteczny, 45. köt. 1. sz. 1977. p. 49–60./

(Futala Tibor)

Információs szolgáltatások egyéni megrendelésekre

Az utóbbi években az Egyesült Államokban több kisvállalat létesült, amelyek egyedi témák szerinti információkereső szolgáltatást, „*kisipari*” jellegű információellátást ajánlanak.

Az efféle szolgáltatások kedvezően hatnak a vállalati, intézeti könyvtárak munkájára is. Bebizonyosodott, hogy indokolatlan a félelem a vállalati könyvtárak tevékenységének visszafejlődésétől. A gyors, minőségi információkereső szolgáltatások következtében növekvő információigények ugyanis az intézményi könyvtárak fokozott igénybevételével járnak.

Az információkat szolgáltató amerikai kisvállalatok legjelentősebb képviselői:

A legnagyobb a *Find/SVP.*, amelynek évi bevétele 1,5 millió dollár, létszáma 50 fő. A vállalat mintegy 500 megrendelőjét 87 adatbázisból és 600 folyóiratból végzett információkereséssel szolgálja ki, havi 100 és 1000 dollár közötti díjazásért.

Az évi 300–350 ezer dollár jövedelemkategóriába több vállalat tartozik. Az *Information Unlimited* 13 munkatársat foglalkoztat, egy-egy keresést 50 dollárért vállal, főleg könyvtárak részére. A vállalat arra specializálta magát, hogy a megrendelők számára nem hozzáférhető adatbázisokból végez információkeresést, kiegészítve ezzel a megrendelő vállalati könyvtárak lehetőségeit.

A *Warner-Eddison Associates* többek között azoknak a kisebb cégeknek az információellátását vállalja, amelyeknek nem érdemes saját információs munkatársat foglalkoztatni. Információs fejlesztő és szervező megbízásokat is vállal. A szervezet vezetője szerint az információs vállalatok létének és sikerének kulcsa a jó minőség, a jól képzett munkatársak és az ügyes marketing.

A *Business Data Analysts* munkatársai nemcsak információs anyagot szolgáltatnak, hanem elemzett és értékelt, a megrendelő kívánságai szerint feldolgozott információkat is. Egy-egy megbízás értéke 500–5000 dollár.